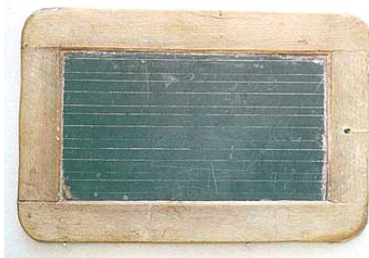

U IME OCA, SINA I DUHA SVETOGA

Školska pločica-tablica, koja se koristila početkom pedesetih godina 20. stoljeća

Krenuo sam u osnovnu školu u godini, kad je Eisenhower zamijenio Trumana, kad je umro drug Staljin, kad su Ameri i Rusi objavili da imaju hidrogensku bombu, kad je SSSR pobunu u Istočnoj Njemačkoj ugušio tenkovima... To je bilo vrijeme kad se u SAD-u pojavio prvi TV u boji, kad je prvi put osvojen Mount Everest...

Zgrada moje škole služila je ranije za smještaj sudionika dobrovoljnih omladinskih radnih akcija na izgradnji željezničke pruge Šamac-Sarajevo¹. Nakon završetka pruge, ta je zgrada malo adaptirana i pretvorena u osnovnu školu. Stanovao sam u blizini i samo sam trebao prijeći ulicu, da stignem do škole. Na upis u školu odveo me je, godinu dana stariji moj susjed Ljubiša sa istog kata. Zakucao je učiteljici na vrata stana, koji se nalazio u sklopu školske zgrade i jednostavno rekao:

-Drugarice učiteljice, evo ovaj je došao da se upiše.

Vjerojatno da nije smjela razmišljati o tome što će u životu postati ovi klinci koji pred njom stoje, bos i u kratkim hlačicama. Da je to znala, sigurno bi se još i više pribojavala svoje odgovornosti za naše obrazovanje. Ali ta divna žena, koja se zvala Cvijeta Pavlović, bila je oličenje skromnosti, dobrote i poštenja. Dala je sve od sebe tijekom našeg školovanja. Tek ću pedeset godina kasnije, nakon njene smrti (1993. godine u Sarajevu), saznati da je po nacionalnosti bila Hrvatica. Za nas je bila druga majka. Radila je savjesno i odgovorno. Sama je obavljala i sve one druge dužnosti, koje danas rade školski psiholog, sociolog, pedagog, zaštitar, podvornik, ravnatelj škole i tko zna koliko njih još. Učila nas je ne samo čitati, pisati i računati, nego i pjevati, recitirati, glumiti u kazalištu, kopati u vrtu, prati ruke prije jela...Kako je nekad sve bilo jednostavno!?

U prvi razred smo krenuli sa obveznim školskim pločicama, koje smo zvali *tablice*. Bile su izrađene od tankog sloja kamena škrljevca ugrađenog u drveni okvir, a po njima se pisalo zašiljenom kamenom pisaljkom, koja je na crnoj podlozi ostavljala bijeli trag. Na jednoj je strani pločice crvenim linijama bilo označeno crtovlje za pisanje slova i tekstova, dok su na drugoj strani bili ucrtani kvadratići za pisanje brojaka i pisano računanje. Na drvenom okviru pločice svaki je učenik morao imati privezanu navlaženu spužvicu i suhu krpicu radi brisanja i sušenja pločice. Mislim da smo tek u drugom polugodištu imali neke bukvarne, pa i olovke, tekice i gumice za brisanje. Papira nije bilo ili se jako štedio. Imali smo i drvene pernice u kojima smo držali pribor za pisanje. Većina nas je imala male, oble, smeđe ruksačiće od obojenog kartona, koje smo nosili na leđima. Morali smo sami praviti neke drvene štapiće i donositi ih u školu u platnenoj vrećici, radi učenja osnovnih računskih radnji. U učionici smo imali veliku školsku ploču, dva velika drvena trokuta i ravnalo, računaljku na kojoj su bile drvene kuglice

---

¹ Željeznička pruga Bosanski Šamac - Sarajevo izgrađena je neposredno nakon Drugog svjetskog rata, a pustio ju je u pogon osobno Josip Broz Tito svojim govorom na otvaranju Nove željezničke stanice u Sarajevu, 1948. godine. Karakterističnost ove pruge je da je ona izgrađena tzv. dobrovoljnim omladinskim radom. Pod parolom "*Mi gradimo prugu - pruga gradi nas*", stotine tisuća mladih iz cijele bivše Jugoslavije i svijeta vrlo primitivnim alatima, najčešće lopatama i krampovima, probilo je ovu trasu kroz brdovitu Bosnu.

različitih boja, probušene kroz sredinu i nanizane na vodoravno postavljene žice, ugrađene u drveni okvir.

Poznavanje prirode učili smo u školskom vrtu, gdje smo sadili cvijeće, povrće i voće, nakon čega smo se prali na ručnoj pumpi u školskom dvorištu. Za školski obrok dobivali smo nekakav žuti i bijeli margarin, koji bi nam učiteljica ili čistačica žlicom grabila iz konzerve i stavljala na krišku kruha, koju bi donosili od kuće. Pričalo se da je to iz američke humanitarne pomoći. Onaj žuti margarin je bio masniji, slaniji i ukusniji. Dobijali smo i mlijeko u prahu, koje bi nosili kući, pa bi nam ga majke razmutile sa vodom, kad ne bi bilo mlijeka. A i roditelji su odnekud iz humanitarne pomoći dobivali neki žuti prašak, koji su zvali *Trumanova jaja*. Taj bi se prašak razmutio sa vodom i onda bi se ta smješa pekla u tignju, pa je sličila na kajganu od kokošijih jaja.

U učionici je za grijanje služila jedna sobna četvrtasta peć na ugljen, koji se nabavljao iz rudnika Kreka kod Tuzle. Nastava je završavala grupnim pozdravom. Učenik koji je toga dana bio dežurni, zvao se redar. On bi izvještavao učiteljicu o brojnom stanju, brinuo o tome da školska ploča bude čista i suha, spužva vlažna i da u razredu prije početka nastave vlada red. Njegova je dužnost bila i to da na kraju nastave označi odlazak doma. Stao bi kod učiteljicinog stola u stavu mirno, te desnom rukom povijenom u laktu i stisnutom šakom na sljepoočnici uzvikne u znak pozdrava:

-Za Domovinu s Titom! - a mi bi uglas odgovarali:

-Naprijed !

Danas, usprkos svojoj poodmakloj dobi, sjećam se svega jako dobro. I predobro, kako mi spočitavaju mlade generacije. Očito misle da bi trebalo ponešto i zaboraviti. Misle kako je to sve što se događalo prije šezdesetak godina, smiješno. Odavno već internet pruža nove mogućnosti u obrazovnom sustavu, koji je nezamisliv bez informatičke digitalne tehnike. Koliko će daleko otići njegova primjena, pokazat će vrijeme. To još nitko ne zna. Sada *surfamo* po internetu, dopisujemo se *E-Mail-ovima*, "*guglamo*" po *Googlu*, prijatelje tražimo i skupljamo na "*fejsu*", razgovaramo i gledamo se na *skypu*... U *photoshopu* obrađujemo fotografije i uljepšavamo se. Pišemo, projektiramo, crtamo, slušamo glazbu i računamo na raznim *PC*, *laptopima*, *mobitelima*, *tablet računalima*, *iPadovima*... Nema više razglednica i pisama koja su se mogla primati poštom, čitati, skrivati, spaljivati. Više nema starih požutjelih fotografija, koje su se mogle pokazivati i čuvati. Nema više spomenara u koje smo jedni drugima upisivali lijepe riječi za sjećanje i ljubavne stihove. Sve je manje toplih, bliskih, iskrenih, neposrednih razgovora i susreta. Sad se sve više "*bulji*" u razne "*displeje*". Nema više romantičnih "*sentiš*" plesova uz tihu glazbu i šaputanja na uho. Nisu više zanimljive ni romantične šetnje gradskim parkovima i ulicama, razgledanje prirodnih ljepota, jer sada imao virtualno razgledanje pomoću *Google-Eartha*. Odvija se nastava, završavaju se škole polažu se ispiti. Sve to bez neposrednog kontakta sa učiteljem, nastavnikom i profesorom. Bez međusobnog druženja sa kolegama i kolegicama, bez razgovora, šale, smijeha, zadirkivanja, zagledanja, udvaranja... To sada nije "*in*". Pa i djeca danas od svih dječjih igara, najviše vole kompjuterske igrice.

Mladi misle da sve ono prije nije bilo važno. A da nije bilo svega onoga prije, ne bi bilo ni ovoga sada. Tko je imao tu sreću da prijeđe put od kamene školske pločice-tablice do tablet računala i *touch screen*-a, taj je stekao velika, dragocjena iskustva. Kako inače bez bogatog iskustva shvatiti život, ljude i društvo ako ne prijeđeš određeni životni put i ne proživiš mnogo više od jednog običnog života? Kako postati kompletna osoba ako imaš neke praznine u životu koje nisi popunio? Kako razumjeti tuđe brige,

strahove, želje, ljubav, pobude, htijenja, tugu, radost, misli i namjere ...? Kako suosjećati sa drugima, biti socijalno osjetljiv, kako se to danas moderno kaže. Kako postati solidaran sa drugima, bolesnim, slabim, siromašnim? Kako steći samopouzdanje i sigurnost u sebe i ne plašiti se problema sa kojima ćeš se sretati u stvarnom životu i koje ćeš morati rješavati? Kako postati samostalan, neovisan, znati što voliš, misliti što želiš i smjeti govoriti ono što misliš...? Kako ćeš postati zreo za donošenje ispravnih i važnih odluka u svom životu ?

Zato život trebaš iskoristiti tako da blagovremeno postaneš kompletna osoba. Time ćeš steći nešto što ti nitko ne može oduzeti, otuđiti, prisvojiti, spaliti, uništiti. Treba ti nešto što se ni u kakvoj školi naučiti ne može, niti na jednostavan način steći, a to je osobni intelektualni integritet i samopouzdanje. To možeš postići ako se uživiš u ulogu života. Ako je prihvatiš onako kako treba i proživiš što više svega onoga što će ti trebati, kako bi postao pravi čovjek.

U životu se mora razgovarati i sa beskućnikom i sa ministrom, sa rudarom i inženjerom; sa učenicom i profesorom; portinom i direktorom, sa čistačem i doktorom. Saslušati treba što ti ima reći otac i majka, baka i djed, tetka, stric, dijete, rođak, prijatelj i neprijatelj. Razgovarati sa piscem, pjesnikom, kiparom, slikarom, glazbenikom, glumcem, pjevačem. Čuti što ti ima kazati slijep, gluhi, bolestan, sakat, star i mlad. Razgovaraj sa prosjakom, tajkunom, bankarom, kamatarom, dužnikom, vjervnikom. Sa narkomanom, kriminalcem, taksistom, gradonačelnikom, policajcem, zaštitarom, umirovljenikom, seljakom, ribarom, poljodjelcem, turistom, sportistom, strancem, braniteljem, izbjeglicom, prognanikom, doseljenikom, useljenikom, alkoholičarom, pušačem, moreplovcem. Saslušaj ženu, suprugu, trudnicu, kućanicu, ljubavnicu, kurvku, manekenku, poduzetnicu, udovicu, raspuštenicu. Razgovaraj sa svećenikom, časnom sestrom, sa pismenim i nepismenim...

Suoči se sa dobrim i lošim. Ne virtualno, ne preko *facebooka* i interneta, nego uživo - *live*, kako se to danas popularno kaže. Provožaj se u volovskim kolima, automobilu, zrakoplovu i podmornici. Prespavaj u trećerazrednom prenoćištu i luksuznom hotelu. Doručkuj u radničkoj menzi, ručaj u pučkoj kuhinji, večeraj u luksuznom francuskom restoranu. Okušaj se u sportu i glazbi. Potraži u sebi i drugima Sedam dijela milosrđa, bar ona prva tri koja kažu: "Gladnoga nahrani", "Žednoga napoji" i "Siromaha odjeni".

Prođi taj životni put. Samo tako možeš razumjeti prošlost, sadašnjost i budućnost, ljude, zbivanja... Ništa ne znaš, ništa nisi, i ništa nećeš razumjeti, ako to ne prođeš. Tako se od školske pločice došlo do PC, laptopa, pametnog mobitela, tablet računala. Putem dugim šezdesetak godina, teškim i trnovitim. To ne treba nikada zaboraviti.

Ljudi koji su taj put prošli, odlaze. I ja sam jedan od njih. Ali mladi moraju znati i pamtili odakle se počelo, kako bi sutra znali kamo idu i do kuda će stići. Možda se dogodi neka svjetska katastrofa, nuklearni rat, zemljotres, tsunami, sudar planeta, klimatski poremećaj. Tko zna što. Možda internet i sva nova tehnika i tehnologija budu uništeni. Sve može otići k vragu i nestati preko noći. Mogu onda opet zatrebati školske pločice ili drvene olovke, lopate, krampovi i čekići. Kako će se onda snaći oni, koji ne znaju što je to ili ovo što je nekad bilo, a o čemu vam ja pripovijedam. Nikad ne reci nikad ! In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti². Enter.

---

² U ime Oca, Sina i Duha Svetoga